

забезпечення, поглиблення маркетингових досліджень в сфері туризму, стимулювання розвитку інфраструктури туризму шляхом залучення вітчизняних і іноземних інвестицій для реконструкції, будівництва туристичних об'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаврилишин І. П. Туризм України: проблеми і перспективи. -К., 1994.
2. Герасименко ВТ. Основы туристического бизнеса. - Одесса, 1997.
3. Державна програма розвитку туризму в Україні до 2015 року. -Київ, 2002.
4. <http://www.adm.km.ua/doc/doc77-3.pdf>

Файфурка З.

Науковий керівник – проф. Свинко Й. М.

ВІДОБРАЖЕННЯ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ УМОВ У ТОПОНІМАХ БЕРЕЖАНСЬКОГО ТА КОЗІВСЬКОГО РАЙОНІВ

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку демократичності в Україні важливим є вивчення нашої історії та культури. Надбання та традиції народу відбиваються у топонімах сіл та міст. Вивчення походження назв, їхній зв'язок із фізико-географічними умовами, де проживає населення, на сучасному етапі розвитку суспільства є досить актуальним. Щоб сформуванню загальної картини взаємозв'язку топонімів з фізико-географічними умовами потрібно провести регіональні та локальні вивчення. Це дає, у свою чергу, повне представлення про роль того чи іншого фактора у формуванні назв. Актуальність зумовлюється і практичною необхідністю узагальнення вітчизняного досвіду топонімо-географічних досліджень, здійснення цілісного комплексного топонімо-географічного забезпечення території, на якій протягом історичного часу в умовах різних географічних формацій склалася лише їй притаманна унікальна культура географічних назв, що потребує свого всебічного дослідження методами конструктивної географії. У цьому контексті нами вирішено охарактеризувати основні чинники та умови формування топонімів на території Бережанського та Козівського районів.

Аналіз досліджених публікацій. Питання топоніміки здавна були в колі інтересів як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Деякі з них, наприклад М.Ломоносов, О.Потебня, І.Бодуен-де-Куртене, у своїх мовознавчих дослідженнях спиралися на топонімічний матеріал; І.Срезневський, М.Максимович, М.Сумцов, О.Соболевський, О.Саліщев розглядали його як предмет окремого дослідження. Топонімами Тернопільщини та, зокрема, західної частини займалися такі вчені – Афанасьєв О. Є., Кришук М. М., Бучко Д. Г., Галас Д. Г., Гумецька Л. Л., Карпенко Ю. О. У багатьох вчених різні погляди на дослідження і класифікування топонімів, що пов'язане із різною інформацією про значення тих чи інших назв так, як вони не задокументовані.

Мета статті. Визначити провідні чинники, що формують топоніми регіону; охарактеризувати та проаналізувати основні види топонімів, їхнє територіальне розташування та взаємозв'язок із фізико-географічними умовами; провести топонімічне районування території.

Виклад основного матеріалу. Першою ознакою будь-якого географічного об'єкта є його назва. Тому в минулому назви ніколи не давалися випадково. Вони влучно відтворювали особливості природи тієї чи іншої місцевості, її природні багатства, а також економічні, історичні, культурні та побутові умови життя людей. Багато географічних назв збереглося з давніх часів. Тому топоніміка — це мова Землі, яка розповідає про свої багатства, історію, таємниці, щастя і горе народу.

Географічні назви складають характерну сукупність, яка описується міцними зв'язками, як внутрішніми (між власне назвами, словами, що утворюють назву) так і зовнішніми (зв'язки назви із природним середовищем, історичним минулим і соціально-культурним спадком). Сукупність географічних назв – топонімів – позначають словом топонімія, або географічна номенклатура, що окреслюється їхніми характерними особливостями: неоднорідністю та різночасовими рамками походження елементів назв, особливим місцем в мові (соціалізація), особливим відношенням носіїв мови до збереження одиниць номенклатурних реєстрів.

Особливого значення при топонімічних та краєзнавчих дослідженнях території набуває вивчення термінів, які часто використовуються при створенні географічних назв. Відмітимо і те, що оточуючі реалії (ландшафтні умови, економічний розвиток, соціальні та інші функції які виконує географічний об'єкт тощо) формують набір обов'язкових географічних термінів (апелативів) для кожної мови (не береться до уваги діалекти мови, тому що кількість термінів різко зростає та змінюється від діалекту до діалекту).

Географічну термінологію породжують і збагачують саме географічні умови, природне середовище, історія та специфіка матеріальної і духовної культури населення, специфіка його господарювання. Назва завжди обумовлена особливостями об'єкту називання, що реалізується через вибір конкретної, унікальної ознаки з багатьох різних, що його характеризують. Ознака обирається такою, якою на час іменування була найвиразнішою та найактуальнішою для колективу носіїв мови. Пошук ознаки географічного об'єкту для називання відбувається не тільки порівнянням ознак схожих об'єктів, але і обумовлений історично, бо в процес називання втручається досвід людей, які називають [2].

На території досліджуваного Бережанського та Козівського районів переважають топоніми, що відображають природні умови та мають фізико – географічний характер (Рис. 1).

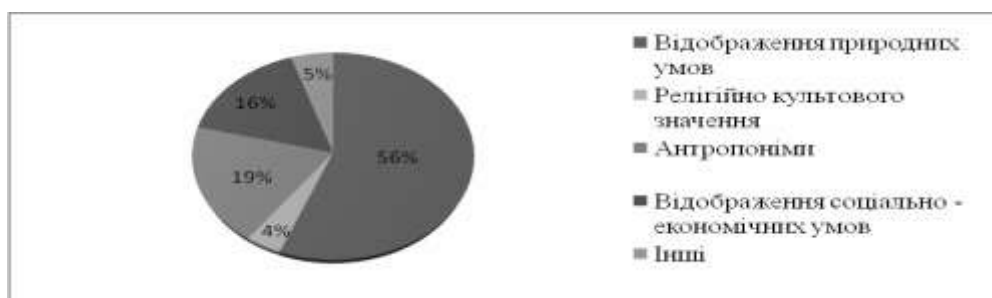

Рис. 1 Структурний поділ топонімів Бережанського та Козівського районів

Топоніми, що відображають природні умови поділяються за такими ознаками:

1. походять від форм рельєфу (ороніми);
2. відображення рослинного світу (фітоніми);
3. походять від назв тваринного світу (зооніми);
4. за гідрологічним показником (гідроніми) [3].

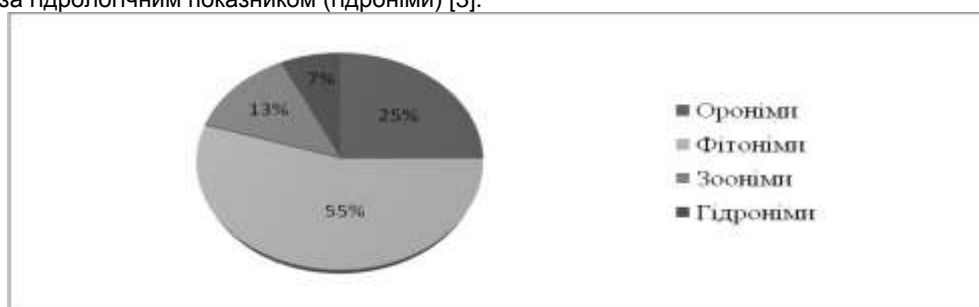

Рис. 2 Структура топонімів, що відображають природні умови

Загальна структура співвідношення походження топонімів свідчить про те, що на території досліджуваного регіону переважають фітоніми – 55 % (Рис. 2). Даний аспект є досить передбачуваним і пов'язаним із розташуванням регіону в зоні Широколистяних лісів. Здавна життя людей та їхня господарська діяльність була нерозривно пов'язана із природою. Фітоніми відобразилися у назвах сіл, місцевостей, лісів. Найпоширенішими назвами є Залісся, Заберезки, Під Дубками, Дубрівка, Вільшина, Вільховська, Граб'ячок, Підграб'я. Цікавим є те, що в різних населених пунктах одна і та ж назва позначає інший природний об'єкт. Наприклад: частина села Залісся (Конюхи), урочище Залісся (Лапшин), ліс Вільшина (Діброва), мочари Вільшина (Жуків).

Щодо інших топонімів, то більшість пов'язана із рельєфом. Тому тут важливу роль відіграють ороніми, вони складають 25 % з усіх назв регіону. Бережанський район розташований на Бережанському горбогір'ї, Козівський район – в західній частині Тернопільського плато. Так як місцевість неоднорідна, то будь-яке підвищення іменують в горб або гору, а пониження – в долину, яр або балку. Найпоширенішою є назва гори Лиса та Лисиця. Назва пов'язані із безлісою вершиною, іноді кам'янистою. Наприклад: г. Лисиця (Лапшин), г. Лисиця (Рогачин), поле Лисогірка (Демня), г. Лиса (Жуків).

Невелику частину складають зоотопоніми – 13 %. Тварини відіграють важливу роль у розвитку і життєдіяльності людей. Вони є об'єктом життя людини (свійські тварини) та естетичності в природі (дикі тварини). Зоотопоніми пов'язані із переважанням певно виду тварин в певній місцевості. Наприклад поширення: свійських та диких кіз в таких населених пунктах як Козова, Козлів та Козівка; сов в селі Конюхи – поле Сови, в селі Гиновичі – поле Совні.

Найменшу групу становлять гідроніми – 7 %. Даний досліджуваний регіон не характеризується густою річковою мережею. Тому більшість назв пов'язані із притоками р. Золота Липами, потічками, невеликими озерами та ставками. Найпоширеніші назви За Ставом (Плотича), За Ставом (Козівка), пасовище Біля Потоків (Гайок), вулиця Потік (Нараїв), с. Потік, с. Поточани.

Важливе значення мають топоніми, що пов'язані із соціально-економічними умовами. Сюди відносять трудову діяльність людини (лісові, гончарні, скляні промисли, легка та харчова промисловість), шляхи сполучення, типи поселень, соціально правові відносини [1]. На території досліджуваного регіону поширені такі топоніми як Будилів, Будова, Вибудів, Гутисько, Глинна, долина За Вапняркою (Божиків), болото На Рудці (Гайок) – промисли людини; Городище, Дворище, Двірці, Кути, Літятин – типи поселень; ставок Панський та Господарський (Вівся), Слобідка, Золота Слобода - соціально правові відносини.

Велику роль у культурному житті населення відіграє релігійний аспект. Топоніми релігійного і культового значення займають невелику частину у структурі топонімії регіону. Топонімичні назви найчастіше пов'язані із язичницькими віруваннями та звичаями. Наприклад, село Хоростець від язичницького бога Хороста, г. Кібці (Конюхи) від дідька, поле На Бабі (Конюхи) – місце шабашу відьом. Від християнських вірувань пішли назви поля Монастирська (Мечищів), джерело Монастир (Куропатники),

урочище Монастирок (Лісники), хутір Монастир. Ці назви пов'язані із межуванням біля Монастирів або місць моління монахів.

Як і в кожній культурі, в українських топонімах переважають особисті назви – антропоніми. На території досліджуваного регіону антропоніми складають 19 % від загальної структури. Найпоширенішими є назви, що походять від імен, найчастіше власників або перших поселенців. Це такі населені пункти – Августівка, Бишки, Вікторівка, Денисів, Йосипівка, Куряни, Павлів, Шибалин та ін. Іншою особливістю є особові назви долин, піль, лісів чи частин села. Сюди належать Швидкова гора (Гайок), ліс біля Анни (Демня), долина Солодких (Заберізки), долина Семкова (Плотича), міст Ригоркова (Кути), поле Брайкове (Нараїв) [4].

Як і всюди в Україні, в східній Галичині переважна більшість топонімів слов'янського походження, і це закономірно, але можна спробувати відшукати тут і сліди більш давніх поселенців. Важливе місце у загальнослов'янській, східнослов'янській та українській топонімічних системах займають географічні закінчення. Топоніми з цими форматами належать до ряду тих ранньослов'янських топонімічних утворень, виникнення яких припадає на період зародження класових відносин у суспільстві, консолідації слов'янських племен, створення ранньослов'янських державних інститутів [1].

На території Бережанського та Козівського районів виділяють кілька груп топонімічних закінчень (Рис. 3). Серед них численними є закінчення на:

1. –ова, –ове
2. –я
3. –ин
4. –івка, –ілка
5. –и, –ки
6. –ів, –їв.

1. *Топонімічні закінчення на –ова, –ове.* Сюди ми віднесли такі топоніми: Будова, Медова, Яструбове, Діброва, Квіткове; Попова долина (с. Божикив), Крижова долина, поле Яворова (с. Демня), вулиця Курахова, урочище Трачова (с. Куряни), вулиця Пирогова, Яремова (с. Лапшин), межа Яликова (с. Павлів), частина села Личакова (с. Рибники), Сусова гора (с. Тростянець), вулиця Гількова, поле Діброва (С. Жуків) та ін.

2. *Топонімічні закінчення на –я.* Сюди відносяться такі назви: Вівся, Залісся, Волиця, Демня, Залужжя; поле Небесниця, р. Безодня (с. Августівка), частина села Загребелля (Бишки), урочище Западня (Денисів), частина села Роздоріжжя, Мурована Криниця, луг Оболоня (Золота Слобода), частина села Килавиця, Залісся (Конюхи), частина села Гуральня, Легка Криниця (Олесине), ліс Гнила Криниця (Баранівка), поля Гуральня, Дільниця (Божикив), поле Вівся (Вербів), вулиця Долішня, Горішня, гора Лисиця (Гайок), сіножаті Оболоня, вулиця Гребля (Демня) та ін.

3. *Топонімічні закінчення на –ин.* Сюди ми віднесли такі топоніми: Лапшин, Літятин, Поручин, Рекшин, Рогачин, Слов'ятин, Шибалин, хутір Бізятин; ліс Боратин (Конюхи), поле Клин (Гутисько), ліс Галин (Куряни), частина села Клин (Лапшин), поле Годзин (Надрічне), долина Клекочин (Рогачин).

4. *Топонімічні закінчення на –івка, –ілка.* Сюди відносяться такі назви: Августівка, Бартошівка, Вимислівка, Вікторівка, Драгоманівка, Золочівка, Йосипівка, Козівка, Теофіпілка, Базниківка, Баранівка, Жовнівка, Комарівка, Писарівка, Шайбівка, хутір Малинівка, хутір Штирнастівка; частина села Куйбівка (Баранівка), частина села Свиржівка, Дубрівка (Божикив), ліс Томашівка (Гутисько), ліс Попівка (Гиновичі), долина Томашівка, вулиця Добринівка (Демня), вулиця Золочівка, частина села Коралівка, поле Гацівка (Жуків), вулиця Гоподівка (Мечищів), вулиця Басівка (Куряни) та ін.

5. *Топонімічні закінчення на –ів, –їв.* Сюди ми віднесли такі топоніми: Будилів, Вибудів, Денисів, Козлів, Сеньків, Таурів, Хоробрів, Ценів, Щепанів, Божикив, Вербів, Жуків, Котів, Молохів, Надорожнів, Нараїв, Павлів, Пліхів, Посухів; частина села Цвяхів (Бишки), ліс Корсів, Корчів (Конюхи), річка Ставків (Плотича), долина Стожирів (Щепанів), урочище Волосів, частина села Турів Кут (Божикив), пасовище біля Потоків (Гайок), міст Паньків, яр Цапів, Олійників, вир Лищуків (Жуків), ліс Ксьонзів (Мечищів), частина села Шоломків (Куропатники), міст Гончаруків (Кути), поле Начистів (Лапшин), поле Скрилів (Надрічне), гора Трьох Кігців (Тростянець) [4].

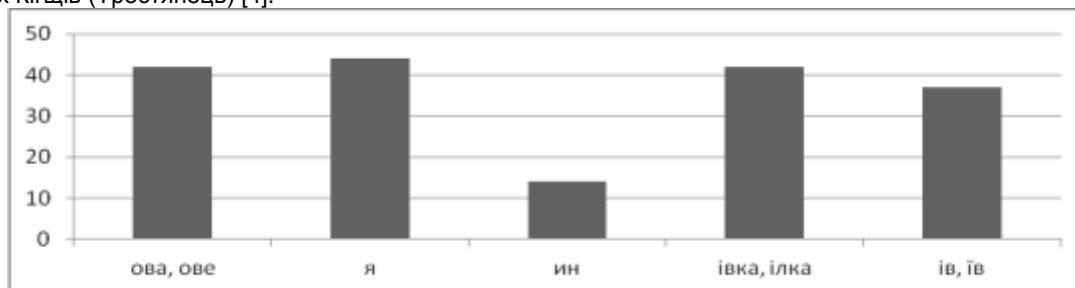

Рис. 3 Діаграма топонімічних закінчень населених пунктів Бережанського та Козівського районів

Висновок. Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що топоніми Бережанського та Козівського районів тісно пов'язані із природними умовами, а найбільше із рослинним світом – фітоніми та рельєфом – ороніми. Велику частку у структурі займають і антропоніми, що пов'язано із історією та володінням певними територіями – селами, полями та лісами. Найбільше назв сіл відноситься до групи із

закінченнями на –я. Отже, топоніми в значній мірі відображають фізико-географічні умови дослідженого регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кришук М. М. Топоніми Тернопільщини: Навчально-методичний посібник. - Тернопіль.: Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Тернопільській області, 2000. – 252 с.
2. Масляк П. О., Шищенко П. Г.. Географія України: Підруч. для 8-9 кл. серед. шк. - К.: Зодіак-ЕКО, 2000. - 434 с.
3. Мурзаев Э.М. География в названиях / Э.М. Мурзаев. - М.: Наука, 1982. - 177 с.115 с.
4. Фондові матеріали із Тернопільського краєзнавчого музею

*Заровенна Н.
Науковий керівник – доц. Варакута О. М.*

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД ПЕРЕВІРКИ ТА КОРЕКЦІЇ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАТЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Входження національної вищої школи до європейського освітнього простору зумовило широке впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів тестового контролю та корекції знань, умінь і навичок студентів.

Актуальність проблеми, пов'язаної із використанням методу тестування у вищій школі, обумовлена необхідністю термінового розв'язання суперечностей, що полягають у невідповідності між нагальною потребою широкого впровадження практики тестування та недостатністю такого досвіду роботи у викладачів, тобто їх низької обізнаності із вимогами та методикою розробки тестових завдань.

Мета статті полягає в обґрунтуванні сутності понять «тест», «тестовий контроль та корекція знань, умінь і навичок», з'ясуванні функцій, вимог та критеріїв визначення якості і об'єктивності тестового контролю та корекції знань, а також у розробці зразків завдань для тестового контролю та корекції географічних знань, умінь і навичок студентів на змісті курсу «Регіональна економічна і соціальна географія».

Над проблемою використання тестів у вищій школі працювало багато вчених, зокрема Аванесов В., Безпалько В., Бугаєць Н., Єфремова Н., Жорнова О., Малихін А., Паращенко Л., Подопригора М., Сидоренко Т., Челишкова М., Ялаєва Н. та багато інших. Дослідженням питань, пов'язаних із впровадженням тестового контролю для перевірки географічних знань, умінь і навичок, займалися такі вчені як Безуглий В., Варакута О., Гілецький Й., Гільберг Т., Дітчук І., Дук Н., Муніч Н. та Фідра Н.

На сьогоднішній день у науковій літературі існують різноманітні трактування поняття «тест».

«Тест – це система формалізованих завдань, призначених для встановлення освітнього (кваліфікаційного) рівня особи» (за «Великим тлумачним словником сучасної української мови»).

У *Тестологічному словнику-довіднику поняття «тест» розглядається як сукупність запитань, які переважно вимагають однозначної відповіді, укладаються за певними правилами та процедурами, передбачають попередню експериментальну перевірку й відповідають таким характеристикам ефективності, як валідність і надійність [7].*

За тлумаченням Л. Паращенко, «тест – це інструмент, що складається з кваліметрично вивірених систем тестових завдань, стандартизованої процедури проведення і заздалегідь спроектованої технології обробки й аналізу результатів, призначений для вимірювання якостей і властивостей особи, зміна яких можлива в процесі систематичного навчання» [5, с. 45].

Аналіз наукової та методичної літератури з проблеми дослідження показав, що на сьогоднішній день немає чіткого визначення поняття «тестовий контроль та корекція знань, умінь і навичок». Тому, на нашу думку, під цим поняттям слід розуміти форму контролю та корекції знань, що спрямована на перевірку рівня сформованості у студентів професійних знань, умінь і навичок шляхом розв'язання ними різних видів тестових завдань, а також на виправлення недоліків та помилок, які виникли у студентів в процесі навчально-пізнавальної діяльності, шляхом розв'язування додаткових тестових завдань.

Тести виконують різноманітні функції, зокрема діагностичну, мотиваційно-орієнтовану, контролюючу, оцінювальну, освітньо-виховну, констатуючу, навчальну, розвивальну, прогнозувальну та коригуючу.

Основними показниками якості та ефективності тесту є валідність, об'єктивність, надійність і точність. Крім вищеперахованого, до показників, які характеризують тест, на нашу думку, також варто віднести достовірність, повноцінність, практичність і простоту.

Валідність означає придатність тестових результатів для тієї мети, заради якої проводилось тестування. Валідність залежить від якості завдань, їхньої кількості, від ступеня повноти і глибини охоплення змісту навчальної дисципліни у завданнях тесту. Крім того, валідність залежить також від балансу та розподілу завдань за складністю, від методу добору завдань у тест із загального бланку завдань, від інтерпретації тестових результатів, від організації збору даних, від підбору вибіркової сукупності випробуваних [2, с. 28].

Валідність тесту оцінюється за такими трьома характеристиками:

□ функціональність – дії студентів при виконанні тестових завдань повинні співпадати за більшістю показників з тими, які контролюються за їх допомогою;